

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЛІНИ КОСТЕНКО)

Актуальність дослідження зумовлена потребою систематизувати якісні прикметники на позначення кольору, вжиті у творах Ліни Костенко, дослідити їх семантичні особливості.

Колірна семантика в текстах поетеси різнобарвна, відтворює найрізноманітніші відтінки об'єктивної дійсності, реалізуючи смисловий потенціал жанру й одночасно вказуючи на постійні асоціативні зв'язки з іншими значеннями, індивідуалізує як предмет так і особу, виділяє їх з поміж інших, надає їм символічного значення.

У поетичних творах зафіксовано широку гамму хроматичних та ахроматичних кольорів, зокрема: *червоний* поетеса поєднує зі словами: намісто, кров, ружі, яблука, троянди, маки: «Червоні ружі зблідли на виду...» [3, с. 134]. *Червоний* колір – колір кохання, пристрасті. Часто він викликає і певну тривогу, оскільки асоціюється з кров'ю: «Малюєш обрій споконвіку такий червоний у крові» [3, с. 201].

Поетеса активно послуговується відтінками червоного кольору, зокрема: багряним, пурпуровим, рожевим та ін.

Жовтий – колір променів, колір зрілих колосів і листя. Жовтими у поезії Л. Костенко є рови, падолист, листя, глиця, береги, клени, світанки, мулу: «Світанки жовті, аж левині», «В долині Тигра і Євфрата, котру заносить жовтий мул». Ця барва набуває позитивного звучання у поетичних осінніх акварелях: «Красива осінь вишиває клени червоним, жовтим, срібним, золотим...».

Зелений колір Л. Костенко вживає у поєднанні зі словами: мох, птиці, вир, лісочок, гілля: «Зелений мох на древній стрій заткали древні павуки...» [3, с. 290]. *Зелений* для поетеси є кольором спокою, символом життя «Дніпро, старенький дебаркадер, левино – жовті береги лежить на кігті похиливши зелену гриву шелюги».

Ліна Костенко послуговується тільки одним відтінком зеленого кольору – *смарагдовий* – «який має колір смарагду, яскраво-зелений». Цю барву, як і зелену, авторка вживає для опису забарвлення природних ландшафтів: діброви, лугів: «Після дощів смарагдова діброва...», «Цвітуть смарагдові луги...».

Лексема *синій* відтворює забарвлення одного з основних кольорів спектра – середній між голубим і фіолетовим: «Якісь он квіти сині-сині, на голу цеглу повились».

Поетеса поєднує цю барву зі словами: вікна, гора, притулок, іриси, втома «Мої думки, як дикі голуби, в полях шукали синього притулку».

Синя барва для Л. Костенко – це втома, холод, нездійсненні сподівання: «До синіх вікон туляться дерева...» [3, с. 284].

Л. Костенко широко застосовує *голубий* відтінок синьої барви – ясний, має колір ясного неба, світло-синій, блакитний. Цю барву поетеса вживає насамперед для опису неба, дощу: «Хтось підносив мене до неба, я вдихала його, голубе...» [3, с. 133].

Найбільш вживаними у поезії Л. Костенко є ахроматичні кольори, зокрема білий, чорний та сірий.

Білий пов'язаний здебільшого з приємними асоціаціями, а чорний вживається в одних випадках як забарвлення конкретних предметів: «Цей чорний катафалк в не лондонський туман...» [3, с. 235]. В інших – поетеса подає метафорично, як трагічне світосприйняття: «Бо тоді вже ніякий вітер не здме ту свічку з чорним полум'ям...», «Цей білий світ – березова кора, по чорних днях побілена десь звідтам».

Білий – символ невинності, чистоти й радості. Він – нейтральний, в ньому чарівна сила денного сонячного світла, що виражає спорідненість із Божественною силою [1]. Білий колір багатий своєю чистотою, бо несе в собі всю гамму веселкових кольорів, на які розпадається, коли зустрічається з чистими краплями небесної води. Тож у його небесно-світлій чистоті – гармонія всіх кольорів: «Над білим світом, світом білим хтось всі спіралі перегрів».

Білий, який має колір крейди, молока, борошна: «Ой, просію ж я біле борошно, бо в полях іще дуже порожньо». Поетеса використовує прикметник *білий* у переносному значенні, щоб надати предметові чи особі чогось особливого, позитивного, світлого: «Як чудово, як весело на білім світі!; Наче голуб білий, стану».

У *білий* колір поетеса фарбує кетяги, перевесло, вікно, хатки, квіти, коня, світ, полум'я, вогонь, доріжечку, сніг. Цю барву Ліна Костенко пов'язує здебільшого з приємними асоціаціями. Однак, в деяких випадках письменниця вживає *білий* колір у переносному значенні, щоб створити образи брехні, нечесності, суму: «У тебе з вуст пашіло біле полум'я» [3, с. 288]; «А світ чадить, а світ уже не білий...» [3, с. 255]; «І крутить туги біле перевесло» [3, с. 334]. Цей колір викликає також настрій задумливої зажури, бо характерний для зими, коли припиняється розвій природи: «То білий кінь, то білий-білий кінь шукає літо у сухому листі». Ще однією особливістю поетеси є здатність вміло використовувати протиставлення: «Білі-білі обличчя у чорній воді...» [3, с. 392].

Білий колір зазвичай пов'язаний з позитивними емоціями, з оптимістичним, життєрадісним настроєм, розумінням світу, з добром: «Творімо білий світ!»

Чорний колір – колір сажі, вугілля, найтемніший; протилежний білому: «Він уже одягнутий – в чорному елегантному костюмі, в накрохмаленому комірці» [4]. Поетеса послуговується *чорною*

барвою, щоб вказати на расову ознаку особи: «Ще ви, чорні, передохнете, поки кінь цей упаде!».

У переносному значенні Ліна Костенко вживає цей колір як важкий, безпросвітний, безрадісний; пов'язаний з труднощами, незгодами; нахмурений, занепокоєний, сумний, згубний: «Виходжу-в-сад, -він-чорний і-худий, йому вже ані-яблучко-не-сниться».

Чорний колір Л. Костенко поєднує зі словами: сльози, корсетка, катафалк, телефон, зуби, полум'я, книга, шори, ніч, ворон: «Цей чорний катафалк в не лондонський туман...» [3, с. 235]. Поетеса зображує цю барву метафорично, як трагічне світосприйняття, втілення неправди, зла: «Бо тоді вже ніякий вітер не здме ту свічку з чорним полум'ям...», «Звикли до правди мої вуста. Нащо їм чорне вино лукавства» [2].

У поезії Л. Костенко *сірий* колір хоч і вживається менше, але відіграє важливу роль у поетичній палітрі творів. *Сірий* – «колір середній між білим і чорним, барва попелу» [1]. Ця барва зустрічається більш ніж в 10-ти віршах. *Сірим* у творах поетеси є очі, ідоли, дні, обличчя, комарі: «Лиш клаптики червоного суконця шляхам лишає сіра далина...» [3, с. 337]. Окрім того, *сірий* колір асоціюється у читача із сумом, нечіткістю, невиразністю: «Був сірий день. І сірий був сусід».

Отже, у поезіях Л. Костенко представлено різнобарвний світ. Для Ліни Костенко часто не вистачає звичайних слів, щоб передати особливості забарвлення реалій. Найчастіше кольори, використані поетесою, викликають типові метафоризації, позитивні емоції, а іноді й журбу.

Колір відіграє одну з основних функцій творення оригінальних художніх образів, підсилює метафоризацію тексту, розкриває стиль поетеси. Водночас кожна барва сприяє розумінню та індивідуальній інтерпретації поезії Л. Костенко.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник (1970–1980).
2. Волощак Христина «Кольороназви у поезії Л. Костенко».
3. Костенко Л. Вибране / Л. Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.
4. Костенко Л. Сад нетанучих скульптур. – К., 1987. – 207 с.